ARCHAEOLOGICAL RESEARCH & CONSULTANCY

ARC

ARC-Rapporten

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Kleine Winkelsteeg te Blerick, gemeente Venlo (L)

A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen

ARC-Rapporten 2010-70

Geldermalsen
2010
ISSN 1574-6887

Colofon

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Kleine Winkelsteeg te Blerick, gemeente Venlo (L)

ARC-Rapporten 2010-70
ARC-Projectcode 2010/047

Tekst
A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen
Afbeeldingen
A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen
Redactie
A.J. Wullink

Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

Versie 2.1, 28 april 2010

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2010

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

Projectnaam	Blerick, Kleine Winkelsteeg
Projectcode	2010/047
CIS-code	39475
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy Swalmen, drs. M. Stiekema
Contact	0475-501496, stiekema@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Venlo, dhr. A.J. Ernst
Contact	077-3596994, t.ernst@venlo.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Kleine Winkelsteeg
Plaats	Blerick
Gemeente	Venlo
Provincie	Limburg
Kaartblad	52G
RD-coördinaten	N: 205680/375363 O: 205779/375289 Z: 205737/375236 W: 205627/375307
Oppervlakte	Ca. 0,7775 ha

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Beegden; rivierzand en -grind en Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden; fluviuperiglaciale afzettingen
Geomorfologie	De locatie ligt op een Maasterras, binnen een restgeul, op de overgang naar een gebied met dekzandruggen
Bodem	Poldervaaggronden in lichte zavel (kRn1), omsloten door bruine enkeerdgronden (bEZ23) en duinvaaggronden (Zn21)
Historische situatie	Vanaf begin 19e eeuw is het plangebied grotendeels in gebruik als grasland en/of bouwland en wordt sindsdien begrensd door de huidige Kleine Winkelsteeg.
Archeologische verwachting	Middelhoge tot hoge trefkans. De locatie grenst verder aan terreinen met al dan niet waardevolle cultuurhistorische en archeologische elementen.

Legenda

Onderzoekslocatie

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Swalmen heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Kleine Winkelsteeg te Blerick in de gemeente Venlo (afb. 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de voorgenomen realisatie van een africhtingshal met een inpandige bedrijfswoning. Hierbij zal een gebied met een oppervlakte van 6.000 m^2 worden bebouwd en verhard. De africhtinghal wordt circa 37$\times$70 m groot, met een fundering die op ca. 80 cm –mv wordt aangelegd. Hiervoor is een bestemmingsplanwijziging benodigd en dient het bouwplan getoetst te worden aan de Bouwverordening. De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.[1] Het veldwerk is uitgevoerd op 2 februari 2010 door drs. M. Stiekema van Econsultancy, onder leiding van drs. A.J. Wullink van ARC bv. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).[2]

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In oktober 2009 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.[3] Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven.

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:
Uit de landschappelijke ligging, (deels binnen een Pleistoceen vlechtend afwateringsstelsel met een poldervaaggrond en deels binnen dekzandruggen met hoge bruine enkeerdgrond) blijkt dat het plangebied vanaf het Laat-Paleolithicum gunstig is geweest voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers. Het plangebied bevindt zich volgens de IKAW in een gebied met een hoge archeologische verwachting en volgens de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Venlo bevindt het plangebied zich in een gebied met een hoge of middelhoge archeologische verwachtingswaarde. In de omgeving van het plangebied zijn archeologische vondsten gedaan, vanaf mogelijk het Laat-Paleolithicum en tenminste vanaf het Midden-Neolithicum tot de Late Middeleeuwen. Uit de ruimtelijke spreiding komt naar voren dat nagenoeg alle waarnemingen in de omgeving van het plangebeid op het hoger gelegen Maasterras, waarop tevens het plangebied is gelegen, zijn aangetroffen. Verder ligt het plangebied mogelijk binnen de invloedzone van een Romeinse villa, waarvan het villaterrein op circa 260 m ten zuiden van het plangebied is gevonden. Daarom kan er een hoge specifieke arche-

[1] In werking getreden op 1 september 2007.

[2] De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

[3] Wijnen J.J.A., 2009: *Archeologisch bureauonderzoek Kleine Winkelsteeg (ong.) te Blerick in de gemeente Venlo*, Econsultancy Rapport 09091584 (conceptversie).

ologische verwachting worden afgegeven voor het plangebied. In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van de resten is hoog. De archeologische resten kunnen direct aan of onder het maaiveld voorkomen. De vondstenlaag wordt verwacht in de eerste 30 cm beneden het maaiveld. Archeologische sporen (uitgezonderd diepe paalsporen en waterputten) kunnen binnen 50 cm beneden het maaiveld worden verwacht. De archeologische resten kunnen bestaan hoofdzakelijk uit aardewerk- of vuursteenstrooiïngen. Organische resten en bot kunnen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Het complextype en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens. Daar waar een esdek aanwezig is kunnen de archeologische resten onder het esdek en in de top van de oorspronkelijke C-horizont voorkomen. De vondstenlaag is opgenomen onderin het esdek; hier wordt ook wel van 'cultuurlaag' gesproken: een doorwerkte oude bodem tussen het esdek en de ongeroerde ondergrond met kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteen en houtskool. Archeologische sporen kunnen zich bevinden tot ongeveer 25 cm in de top van de C-horizont. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Het complextype en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens.

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 7 cm[4] op het onderzoeksterrein zes boringen geplaatst tot maximaal 200 cm –mv. De boringen zijn in een grid van 40×50 m gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB).

[4]De keuze voor een edelman wordt ingegeven door de textuur van de bodem. Een guts is niet geschikt voor zandgronden en ook niet voor boven de grondwaterspiegel gelegen kleien. Een zandguts heeft als nadeel dat deze niet verlengbaar is en het zand er bij een losse pakking snel uit valt.

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1. Het plangebied kenmerkt zich door een heterogene bodemopbouw.

Onder een matig dikke (30-50 cm) tot dikke (> 50 cm) Aap-horizont, bestaande uit matig fijn, matig siltig tot uiterst siltig, zwak humeus zand tot 40 á 80 cm –mv, bevindt zich een verbruinde B-horizont, C-horizont of Cg-horizont, bestaande uit matig fijn, zwak siltig tot uiterst siltig zand of leem. De boringen 1, 2 en 4 hebben een matig dikke Aap-horizont en de boringen 3, 5 en 6 hebben een dikke Aap-horizont. In de boringen 4 en 5 zijn geen leemlagen aangetroffen, terwijl in de overige boringen leem is aangetroffen op verschillende diepten. Deels is er sprake van een wisselende gelaagdheid, terwijl in boring 1 onder een leemlaag een homogeen zandpakket aanwezig is. In boring 4 is verder een verbruinde B-horizont aangetroffen van 70 tot 110 cm –mv. De Cg-horizont omvat de zogenaamde gleyzone, waarbinnen het grondwater fluctueert. Vanaf 85 en 100 cm –mv is respectievelijk een gereduceerde C-horizont (Cr-horizont), een meestal onder het grondwater gelegen horizont, aangetroffen in boring 1 en 2. In boring 4 is de grond tot 70 cm –mv verstoord. Verder hebben de profielen een intacte bodemopbouw. In de boringen 3, 4 en 5 is baksteen aangetroffen in de Aap-horizont. Verder zijn er geen archeologische indicatoren aangetroffen.

De heterogene bodemopbouw met een deels wisselende gelaagdheid is kenmerkend voor fluviatiele afzettingen zoals bij een vlechtend afwateringsstelsel, terwijl het homogene zandpakket in boring 1 mogelijk uit dekzandafzettingen bestaat. Verder heeft het bodemprofiel een matig dikke tot dikke Aap-horizont (eerdlaag) die kenmerkend is voor een door bemesting van bosstrooisel en/of heideplaggen vermengde mest opgebracht esdek. Dit type landbouw is vanaf de Middeleeuwen tot in de 19e eeuw in zwang geweest en werd toegepast op de hoger gelegen landschapsdelen zoals de dekzandruggen of de oudere Maasterrassen. Deze oude bouwlandgronden worden enkeerdgronden genoemd en zijn archeologisch interessant omdat zij mogelijke archeologische resten afdekken waardoor deze vaak goed bewaard zijn. In de boringen zijn, op het baksteen in de eerdlaag na, geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens het bureau-onderzoek door Econsultancy ligt de locatie grotendeels binnen een Pleistoceen vlechtend afwateringsstelsel met een poldervaaggrond en deels binnen dekzandruggen met hoge bruine enkeerdgrond, die zich op het dalvlakteterras bevinden. Het plangebied bevindt zich volgens de IKAW in een gebied met een hoge archeologische verwachting en volgens archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Venlo bevindt het plangebied zich in een gebied met een hoge of middelhoge archeologische verwachtingswaarde. In de omgeving zijn vondsten gedaan, mogelijk vanaf het Laat-Paleolithicum en tenminste vanaf het Midden-Neolithicum tot de Late Middeleeuwen. Uit de ruimtelijke spreiding komt naar voren dat nagenoeg alle waarnemingen in de omgeving van het plangebeid

op het hoger gelegen Maasterras, waarop tevens het plangebied is gelegen, zijn aangetroffen. Verder ligt het plangebied mogelijk binnen de invloedzone van een Romeinse villa, waarvan het villaterrein op circa 260 m ten zuiden van het plangebied is gevonden. Daarom kan er een hoge specifieke archeologische verwachting worden afgegeven voor het plangebied.

Het verkennend inventariserend booronderzoek heeft aangetoond dat de locatie zich waarschijnlijk binnen een vlechtend afwateringsstelsel bevindt, met mogelijk deels dekzandafzettingen in de ondergrond. Verder is als bodemtype een bruine enkeerdgrond aangetroffen. De bodemprofielen die een matig dikke (30-50 cm dikte) Aap-horizont hebben zijn mogelijk afgetopt of hebben door het beperkter opbrengen van een esdek niet de dikte van een dikke Aap-horizont bereikt, zodat deze volgens de bodemclassificatie akkereerdgronden zijn. Verder is in het enige tot onder het esdek verstoorde bodemprofiel (boring 4) een verbruiningsprofiel aangetroffen, die vaak op de oude Maasterrassen aanwezig zijn.

Geconcludeerd kan worden dat er, door de aanwezigheid van akker- en enkeerdgronden, sprake is van een hoge archeologische trefkans. Doordat de oorspronkelijke A-horizont is opgenomen in de eerdlaag, worden voornamelijk grondsporen verwacht en is de actuele trefkans op archeologica uit het Laat-Paleolithicum–Mesolithicum laag. Gezien de archeologische resten in de omgeving worden nederzettingsresten uit de periode Neolithicum–Middeleeuwen verwacht.

4 Aanbeveling

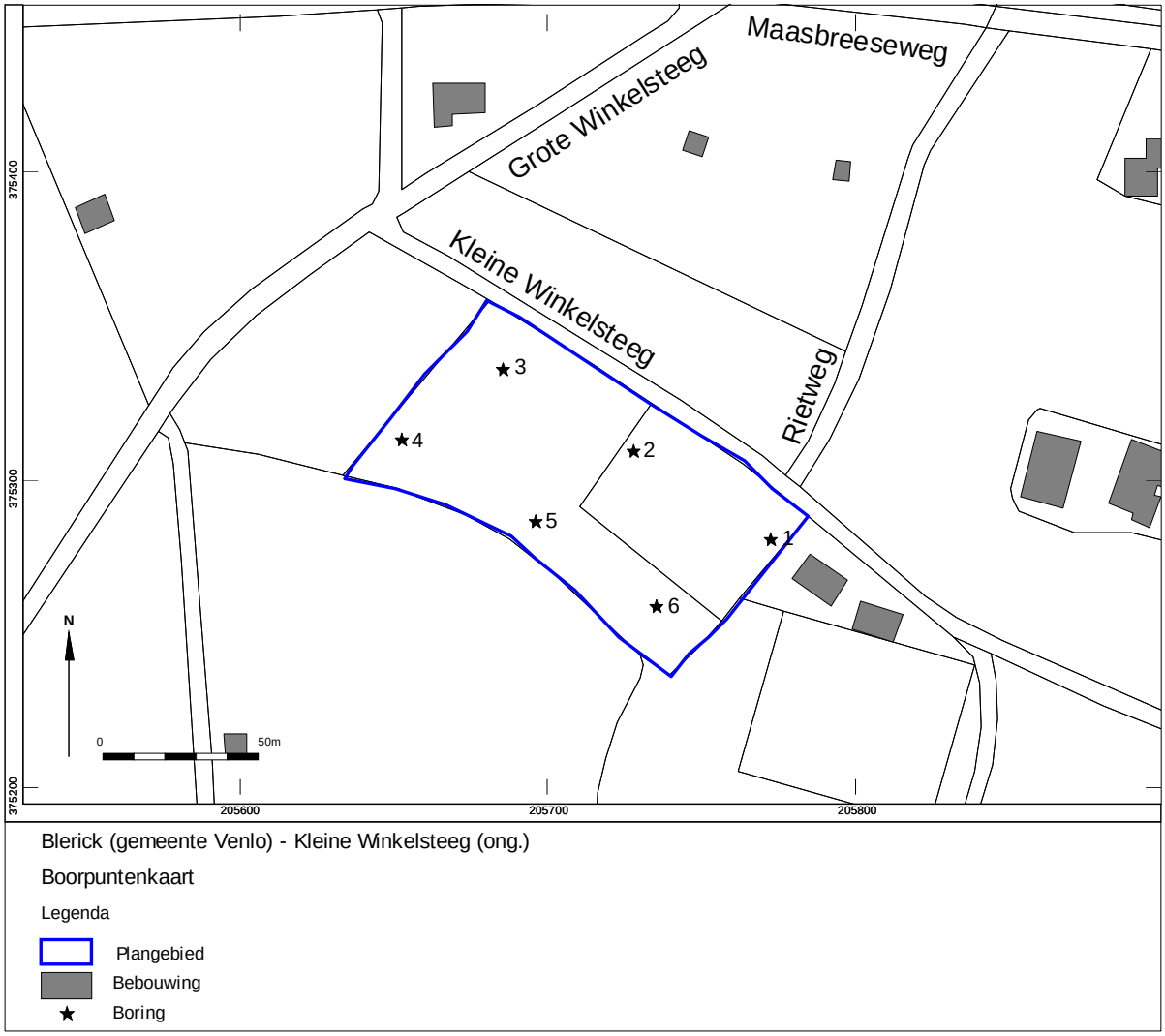
Gezien de hoge archeologische trefkans voor de onderzoekslocatie wordt de aanbeveling gedaan een karterend/waarderend inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uit te voeren. Dit onderzoek heeft tot doel de aanwezigheid, omvang en waarde van eventuele vindplaatsen vast te stellen. De exacte invulling van de werkzaamheden bij een proefsleuvenonderzoek dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid, de gemeente Venlo, goed te keuren Programma van Eisen (PvE). Het bevoegd gezag beslist of het door ARC bv geadviseerde vervolgonderzoek wordt overgenomen in een selectiebesluit.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

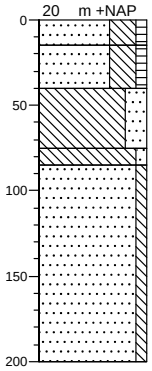

Afbeelding 2 Boorpuntenkaart. Door: J.J.A. Wijnen

Bijlage 1 Boorprofielen

Boring: 1

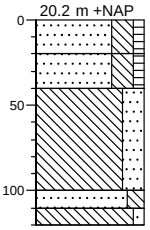
X: 205772
Y: 375281

0	weiland
15	Zand, matig fijn, uiterst siltig, zwak humeus, donker grijsbruin, Aap-horizont
40	Zand, matig fijn, uiterst siltig, zwak humeus, grijsbruin, Aap-horizont
75	Leem, sterk zandig, grijs, Cg-horizont
85	Leem, zwak zandig, grijs, Cg-horizont
	Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgrijs, Cr-horizont
200	

Boring: 2

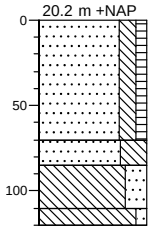
X: 205728
Y: 375309

0	weiland
20	Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, donker grijsbruin, Aap-horizont
40	Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, grijsbruin, Aap-horizont
	Leem, sterk zandig, grijs, Cg-horizont
100	
110	Zand, matig fijn, matig siltig, grijs, Cr-horizont
120	Leem, zwak zandig, grijs, Cr-horizont

Boring: 3

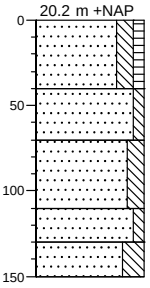
X: 205686
Y: 375336

0	weiland
	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak baksteenhoudend, donker grijsbruin, Aap-horizont
70	
85	Zand, matig fijn, uiterst siltig, geelgrijs, C-horizont
110	Leem, sterk zandig, geelgrijs, Cg-horizont
120	Leem, zwak zandig, grijs, Cg-horizont

Boring: 4

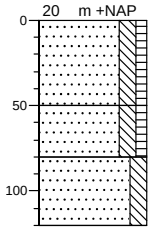
X: 205653
Y: 375313

0	weiland
	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak baksteenhoudend, donker grijsbruin, Aap-horizont
40	Zand, matig fijn, zwak siltig, geel, verstoord (gevlekt)
70	Zand, matig fijn, matig siltig, lichtbruin, verbruining, B-horizont
110	
130	Zand, matig fijn, zwak siltig, donkergeel, Cg-horizont
150	Zand, matig fijn, sterk siltig, grijsgeel, Cg-horizont

Boring: 5

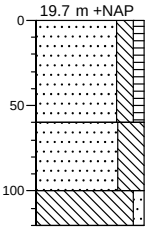
X: 205696
Y: 375287

0	weiland
	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak baksteenhoudend, donker grijsbruin, Aap-horizont
50	
	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, donker grijsbruin, Aap-horizont
80	
	Zand, matig fijn, matig siltig, licht bruingeel, C-horizont
120	

Boring: 6

X: 205735
Y: 375259

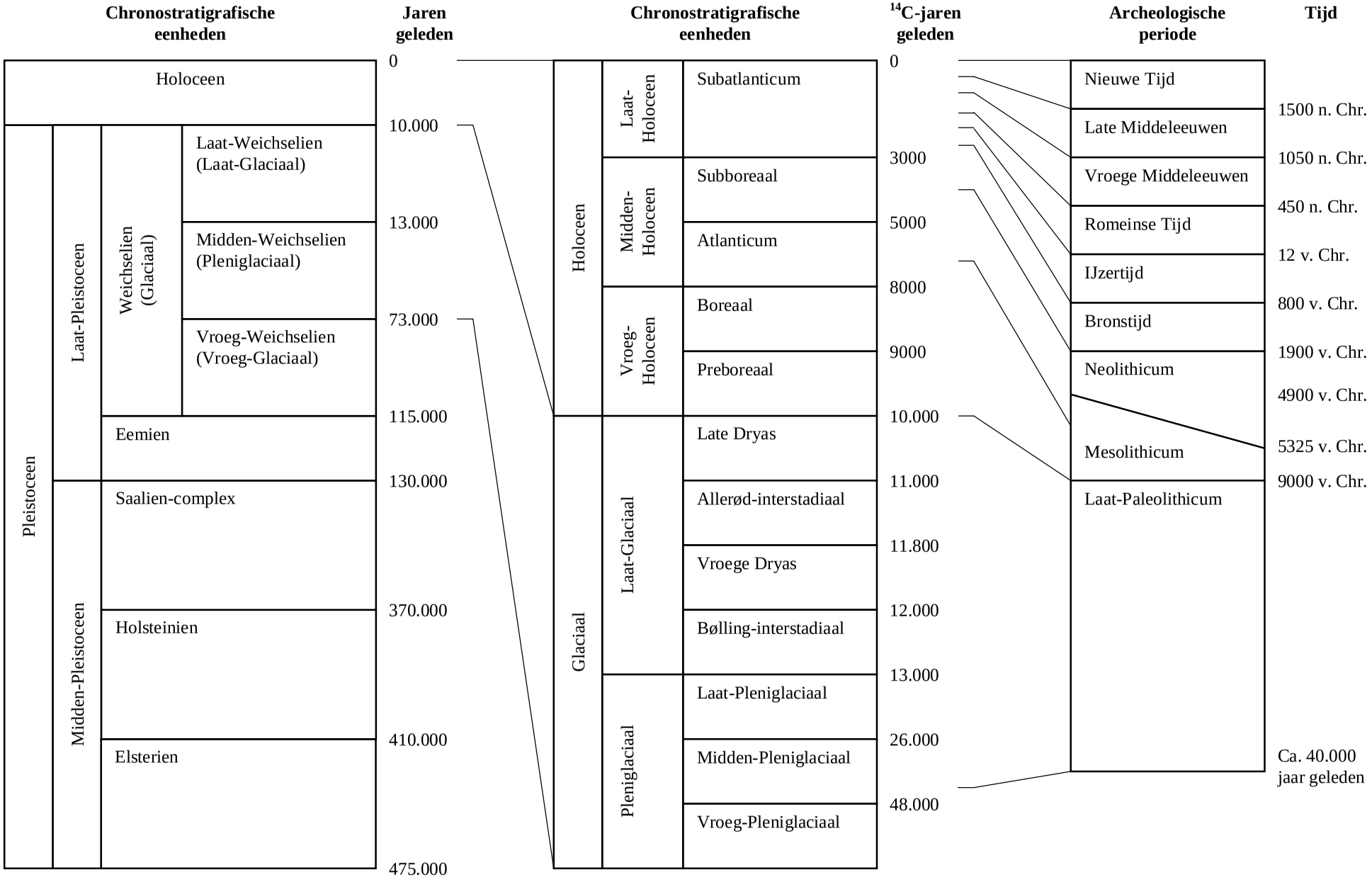

0	weiland
	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, donker grijsbruin, Aap-horizont
60	
	Zand, matig fijn, uiterst siltig, geelgrijs, C-horizont
100	
120	Leem, zwak zandig, grijs, Cg-horizont

Opdrachtgever:

Locatie: Kleine Winkelsteeg (ong.)

getekend volgens NEN 5104

Bijlage 2 Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.